

CZU: 343.53(478)

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.4572493>

PRACTICAREA ILEGALĂ A ACTIVITĂȚII FINANCIARE – PREMISELE ȘI OPORTUNITATEA INCRIMINĂRII

Cristina CHIHAI

Universitatea de Stat din Moldova

În prezentul articol ne propunem ca scop să evidențiem oportunitatea și justetea complinirii Codului penal al Republicii Moldova cu art.241¹, care incriminează fapta de practicare ilegală a activității financiare. *Ab initio*, este notabil de statuat că în conformitate cu art.126 alin.(2) lit.b) din Constituția Republicii Moldova, statul trebuie să asigure libertatea comerțului și activității de întreprinzător, protecția concurenței loiale, crearea unui cadru favorabil valorificării tuturor factorilor de producție. Astfel, *in globo*, contemplăm că existența cadrului reglementar adecvat asigură realizarea unei politici financiare, fiscale și economice stabile și echitabile. Așadar, prin prezentul demers urmărim analiza incriminării faptei de practicare ilegală a activității financiare prin prisma premiselor, factorilor și contextului istorico-evolutiv care au contribuit la adoptarea acestei norme.

Cuvinte-cheie: *activitate financiară, piramidă financiară, schema Ponzi, MMM, catalizator de incriminare.*

ILLEGAL PRACTICE OF FINANCIAL ACTIVITY – THE PREMISES AND THE OPPORTUNITY OF THE INCRIMINATION

In this scientific article we aim to highlight the opportunity and adequacy of supplementing the Criminal Code of the Republic of Moldova with art.241¹, which criminalises the act of illegal practice of financial activity. *Ab initio*, we shall state that in accordance with art. 126 para. (2) let. b) of the Constitution of the Republic of Moldova, the state must ensure the freedom of trade and entrepreneurial activity, the protection of fair competition, the creation of a favourable framework for the capitalisation of all factors of production. Thus, in overall, we consider that the existence of an adequate regulatory framework ensures the achievement of a stable and equitable financial, fiscal and economic policy. Therefore, through this approach, we aim at analysing the criminalisation of the act of illegal financial activity in terms of premises, factors and historical-evolutionary context that contributed to the adoption of this rule.

Keywords: *financial activity, financial pyramid, Ponzi scheme, MMM, catalyst for incrimination.*

Introducere

Ab initio, remarcăm că progresul economic a contribuit la amplificarea activității financiare și, per ansamblu, la ridicarea nivelului de trai al cetățenilor. De altfel, acest progres a avut și o serie de consecințe negative, una dintre care este extinderea economiei tenebroase. Așadar, activitatea financiară reprezintă un domeniu favorabil pentru multiple ilegalități, iar consecințele complexe ale acestora erodează statul pe toate dimensiunile, în special relațiile economice, sociale și juridice din societate.

Drept consecință, atât în plan național, cât și în plan mondial, s-a înregistrat o ascensiune colosală a nivelului de criminalitate în domeniul economiei, care înglobează și activitatea financiară. Această aserțiune este reflectată de evoluția prodigioasă a piramidelor financiare.

Rezultate și discuții

De la general la particular, remarcăm că Parlamentul Republicii Moldova, realizând consecințele dezastruoase ale piramidelor financiare, abia în 2012 a adoptat Legea pentru completarea unor acte legislative, nr.128 din 8 iunie 2012 [1], care a complinit Codul contravențional al Republicii Moldova cu art.263¹ „Organizarea de structuri financiare” și, *in ultima ratio*, Codul penal al Republicii Moldova cu art.241¹ „Practicarea ilegală a activității financiare”.

Din această perspectivă, reflectăm că practicarea legală a activității financiare reprezintă garanția și securitatea activității economice, dar nicidecum o îngrijire a drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale persoanelor. Așadar, prin stabilirea condițiilor imperative privind desfășurarea acestei activități, statul urmărește asigurarea satisfacerii echitabile a intereselor economice de ordin privat și de ordin public, realizarea controlului de stat asupra agenților economici și lupta contra activităților economice ilegale, aplicarea politicii de impozitare de către stat etc. Prin urmare, această intervenție legală a statului asigură, în mod remarcabil și

cert, respectarea principiilor de desfășurare a activității financiare, precum: libertatea și legalitatea exercitării activității, concurența loială și buna-credință a subiecților activității, la fel interzicerea formelor vădit infracționale ale subiecților activității financiare.

În urma acestei incursiuni, considerăm relevant și iminent de a stabili esența incriminării faptei de practicare ilegală a activității financiare în contextul istorico-evolutiv și al factorilor sociali, politici și economici, care au stat la baza adoptării unei astfel de norme, debutând cu importanța și oportunitatea adoptării normei supuse cercetării.

Ad probationem, pentru susținerea poziției noastre, reiterăm că, potrivit prevederilor art.13 alin.(1) și (2) al Legii privind actele legislative, nr.780 din 27 decembrie 2001 [2] (abrogată prin Legea cu privire la actele normative, nr.100 din 22 decembrie 2017 [3]) „inițierea procedurii de elaborare a unui act legislativ este precedată de analiza științifică a consecințelor politice, sociale, economice, financiare, juridice, culturale, sanitare și psihologice ale reglementărilor în materie, de analiza comparativă a acestora cu reglementările în materia respectivă ale legislației comunitare de constatare a incompatibilității reglementărilor în vigoare cu cerințele sociale existente și cu reglementările în materia respectivă ale legislației comunitare sau a inexistenței de acte legislative în domeniul respectiv. În activitatea de cercetare și documentare pentru fundamentarea proiectului de act legislativ se ține cont de practica judecătorească și de doctrina juridică în materie”. Iar potrivit art.26 alin.(1) și (2) al Legii cu privire la actele normative, nr.100 din 22 decembrie 2017, analiza *ex ante* cuprinde următoarele etape principale: a) definirea problemei, pornind de la analiza relațiilor sociale existente și a celor preconizate, precum și de la inexistența sau ineficiența cadrului normativ relevant; b) stabilirea obiectivului și a domeniului intervenției juridice; c) identificarea opțiunilor și mijloacelor necesare pentru soluționarea problemei și/sau atingerea obiectivului și analiza acestora prin intermediul impactului financiar, administrativ, economic, social, asupra mediului etc.; d) compararea opțiunilor existente și selectarea celor mai bune opțiuni pentru atingerea obiectivului. Opțiunile recomandate se vor întemeia pe dispozițiile constituționale, pe prevederile legislației naționale și pe cele ale tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte, pe jurisprudența Curții Constituționale și a instanțelor judecătorești, după caz, pe legislația Uniunii Europene, precum și pe doctrina juridică în domeniu.

Drept rezultat, aceasta denotă faptul că însuși legiuitorul nostru subliniază valoarea și proeminența analizei științifice a factorilor care au stat la baza elaborării și adoptării unei norme juridice, precum și a cercetării relațiilor sociale existente și a celor preconizate a fi reglementate prin adoptarea normei juridice. Mai mult, la adoptarea unor norme este necesar de a stabili inexistența sau ineficiența cadrului normativ existent la acel moment.

Înainte de a purcede la analiza propriu-zisă, *a fortiori*, menționăm că esența legiferării unei fapte drept infracțiune constă în acordarea celui mai înalt grad prejudiciabil al valorilor sociale. Astfel, în doctrina autohtonă autorii S.Brînza și V.Stati susțin că „legiferarea penală presupune, de altfel, acumularea treptată de date științifice necesare elaborării de norme penale, precum și discutarea temeinică a posibilelor consecințe de la adoptarea respectivelor norme. Într-un anumit sens, ea presupune mai cu seamă monitorizarea stării legii penale. Și doar în ultimă instanță, atunci când este imperios, legiferarea penală trebuie să se exprime în adoptarea unor amendamente la legea penală. În vederea realizării obiectivelor legiferării penale, amendamentele la legea penală trebuie să fie adoptate doar în cazuri iminente necesare, atunci când aceasta o dictează schimbările din mediul social, precum și alți factori ce reclamă o investigare specială” [4]. În continuarea ideii date, considerăm necesar de a statua că, potrivit aserțiunii doctrinarului A.Eșanu, „contribuția incontestabilă în vederea stabilirii cadrului legislativ corespunzător, larg și variat de incriminări în vederea apărării valorilor sociale, îi revine legiuitorului a cărui obligativitate este precizarea cu exactitate atât a faptei interzise, cât și a pedepsei corespunzătoare ei” [5, p.56].

La fel, în literatura de specialitate din România se menționează că incriminarea „este operațiunea prin care un comportament social periculos este calificat drept infracțiune, prin promulgarea unei legi care definește conținutul infracțiunii și sancțiunea aplicabilă în caz de săvârșire a acesteia” [6, p.11].

În această consecutivitate logică de idei, vom debuta cu deducția autoarei autohtone L.Miculeț, care statuează că „situația economică se schimbă mai rapid decât legislația, de aceea avansarea vieții economice înaintea deja în prezent alte sarcini juridice, inclusiv cele privind protejarea economiei naționale prin legislația penală adecvată. Activitatea privind perfectarea cadrului penal ce vizează crimele economice este o sarcină de lungă durată, de aceea de rând cu elaborarea propunerilor curente de perfectare a legislației penale urmează de prognozat și potențialele modificări și completări ale acesteia, conceptul și direcțiile pe care urmează să se dezvolte legislația penală ca să protejeze tendințele pozitive din economie” [7, p.285-286].

În urma reiterării viziunilor și argumentelor reținute atât de către doctrinarii autohtoni, cât și de cei străini, concluzionăm că se înregistrează o tendință permanentă și stringentă de perfectare a prevederilor legale și de eficientizare a aplicării acestora, în contextul în care relațiile economice se află în dezvoltare continuă. Prin urmare, legiuitorul este obligat să legisfeze faptele prejudiciabile care nu au încă o acoperire juridico-penală, drept exemplu fiind completarea Codului penal cu articolul 241¹.

Debutând cu constatarea din punct de vedere general a esenței și condițiilor incriminării, la caz, reiterăm că prin Legea pentru completarea unor acte legislative, nr.128 din 8 iunie 2012, Codul penal al Republicii Moldova a fost completat cu art.241¹, care prevede tragerea la răspundere penală pentru fapta de practicare ilegală a activității financiare.

În contextul investigației date, aplicând una dintre metodele de interpretare a legii penale, *in concreto* – metoda istorică, urmează să cercetăm în primul rând actele preparatorii ale acestei completări.

Sub acest aspect, aducem ca notă de informare faptul că doctrinarii români C.Bulai și B.Bulai au constatat că „metoda istorică constă în înțelesul normei de drept penal prin studierea datelor de ordin politic, economic și juridic ce caracterizează condițiile în care a fost adoptată norma interpretată. În vederea interpretării corecte trebuie să fie cercetate lucrările preparatorii ale actului normativ în care se cuprind normele interpretate, expunerile de motive, dezbaterile publice sau din cadrul organului legiuitor, cu ocazia adoptării legii, precedente legislative, elemente din legislația penală comparată care au putut servi la elaborarea legii. Cu aceste informații de ordin istoric se pot stabili atât *ratio legis*, cât și *mens legis*” [8, p.98].

Metodă istorică presupune analiza împrejurărilor istorice, sociale, politice și, respectiv, economice care au determinat adoptarea și/sau modificarea unei norme de drept. În acest sens, reținem, *ipso facto*, că catalizatorul și punctul forte al incriminării faptelor analizate l-a constituit, abia în anul 2012, înregistrarea pe teritoriul Republicii Moldova a existenței și dezvoltării piramidelor financiare, cum ar fi „Intercapital”, „MMM-2011”, precum și reținerea prejudiciilor colosale asupra deponenților și, per ansamblu, asupra economiei statului.

De menționat că în Republica Moldova s-a constatat existența piramidei financiare denumite „MMM-2011”, cu deviza „Мы Можем Многое” (Noi Putem Mai Mult), înființată de către Serghei Mavrodi și răspândită în mai multe state. De fapt, atestăm că MMM-2011 reprezintă o renaștere a piramidei MMM, care a fost creată de aceeași persoană și care a înregistrat o anvergură în anii 1990 în mai multe state. MMM este considerată cea mai mare piramidă financiară din istoria Rusiei. Mai mult, aceasta a devenit un catalizator pentru apariția și dezvoltarea a cca 1700 de alte piramide financiare, precum Tibet, Chara, Khoper-Invest, Selenga, Telemarket, Hermes, Vlastilina, Fondul de Pensii Regional „Nord”, Hoper-Invest etc. [9].

Așadar, revenind la piramida MMM-2011, evidențiem că aceasta nu a fost înregistrată oficial, nu avea un sediu oficial și nici un cont bancar unic. În realitate, aceasta funcționa conform schemei Ponzi, înființată în anii 1920 de către Charles Ponzi, în care profitul este generat în detrimentul noilor participanți. Totuși, fondatorul Serghei Mavrodi a recunoscut că proiectul este o piramidă financiară și a avertizat cu privire la o posibilă pierdere de fonduri în orice moment [10]. În 2011, organele de drept și autoritățile financiare ale Federației Ruse au recunoscut MMM-2011 drept o piramidă financiară, în care profiturile deponenților sunt generate din banii depuși de noi participanți [11, p.75]. În cazul Republicii Moldova, organele penale au pornit urmărirea penală pe faptul practicării ilegale a activității de întreprinzător și tentativei de escrocherie în privința conducătorului a zece grupuri de membri ai acestei piramide, cel din urmă declarând că la acel moment deja erau înregistrați mai mult de o mie de deponenți [12]. Ulterior, pe 31 mai 2012, Serghei Mavrodi a anunțat crearea unei noi piramide MMM-2012, iar pe 1 iunie 2012 aceasta a fost deja lansată. La doar puțin peste o săptămână piramida financiară MMM-2012 a fost relansată și în Republica Moldova [13]. Totuși, în cazul MMM-2012 au fost reținuți trei reprezentanți ai acestei piramide, fiind învinuiți de escrocherie.

În aceste condiții, constatăm că în cazul primei piramide financiare „MMM-2011” organele de drept au pornit urmărirea penală în baza art.241 CP RM și a art.27, art.190 CP RM [14]. *Per a contrario*, la distanță de un an, procuratura întentează dosar penal în baza art.190 CP RM în privința unor conducători ai piramidei financiare MM-2012 din Republica Moldova.

Din această perspectivă, ne exprimăm dezacordul nostru față de divergența calificării faptelor similare în cazul înființării piramidelor financiare MM-2011 și MM-2012. Prin urmare, se reține aplicabilitatea neunitară și imprevizibilă a legii penale de către organele de urmărire penală. Totuși, considerăm că aceasta se datorează lipsei normei penale speciale sub egida căreia ar fi calificate faptele de practicare a schemelor piramidale financiare.

Mai mult, considerăm că pentru potențialii infractori lipsa normei penale speciale și, respectiv, constatarea evitării răspunderii penale poate fi privită ca un focar al înființării piramidelor financiare, posibilitatea de a

utiliza metodele și mijloacele de ultimă inovație și ca camuflare a acestor piramide sub egida unei activități legale.

În alt registru al cercetării noastre, subliniem că întâi de toate s-a considerat oportun de a reglementa fapta de practicare a schemelor piramidale drept ilicit contravențional și, prin urmare, s-a propus completarea Codului contravențional al Republicii Moldova cu art.263¹, „Organizarea de scheme de tip piramidal” [15].

Așadar, în primul raport al Comisiei juridice, numiri și imunități a Parlamentului Republicii Moldova s-a menționat, pe bună dreptate, că „necesitatea introducerii acestei norme este dictată de apariția unor asemenea structuri, prin intermediul cărora cetățenii sunt înșelați și deposedați. Exemple în acest sens sunt „MMM” în Federația Rusă, „Caritas” în România, „Intercapital” în Republica Moldova. [...] Astfel de reglementări conține legislația mai multor țări din UE, SUA, fiind primele care au reglementat acest tip de fapte în legislație” [16].

Întru a susține necesitatea introducerii amendamentelor, invocăm tezele autorilor Notei informative la proiectul de Lege pentru modificarea și completarea Codului contravențional al Republicii Moldova. Aceștia menționează că „...în legislația actuală a Republicii Moldova este prevăzută o gamă largă de măsuri care ar putea fi aplicate în cazul survenirii efectelor nefaste ale unei scheme piramidale, nu întotdeauna însă acestea sunt în măsură să repună în drepturi persoanele vătămate. În această ordine de idei, devine iminentă necesitatea protejării cetățenilor de la posibilele efecte nefaste ale schemelor piramidale până la producerea propriu-zisă a acestora” [17]. În acest context, ne alăturăm opiniei expuse de deputatul Gh.Brega, potrivit căruia „la momentul când este vorba despre milioane, sute de mii de lei, fapta depășește cadrul Codului contravențional, căzând sub incidența Codului penal” [18].

Schimbând vectorul de analiză al investigației efectuate, în contextul în care inițial în proiectul de Lege se propunea complinirea doar a Codului contravențional cu art.263¹, logic apare întrebarea firească privind veridicitatea trecerii faptei de practicare a schemelor piramidale sub egida ilicitului contravențional sau a celui penal.

Întru determinarea răspunsului la întrebarea formulată, este relevant să apelăm la doctrina juridică, care ne mijlocit și just stabilește esența incriminării unei fapte și, respectiv, a delimitării dintre contravenție și infracțiune.

Așadar, luând în considerare realitatea de fapt – dezvoltarea pe cale ascendentă în Republica Moldova a piramidelor financiare și, *per a contrario*, ținând cont de faptul că în legislația altor state există deja prevederi juridico-penale care reglementează aceasta faptă, doctrinarii autohtoni au accentuat necesitatea stringentă și oportunitatea trecerii sub egida ilicitului penal a faptei de practicare ilegală a activității financiare, inclusiv a schemelor piramidale financiare [19, p.9; 20, p.91-98; 21, p.179]. Din această optică, nu putem face abstracție de opinia doctrinarului V.Pașca în vederea stabilirii cauzelor și factorilor adoptării unei norme de drept, care susține că „incriminarea unor fapte trebuie să constituie *ultima ratio* pentru legiuitor, acesta intervenind prin mijloace penale numai în măsura în care aceleași obiective nu pot fi atinse prin aplicarea altor sancțiuni juridice” [22, p.11]. De asemenea, autorii I.Tănăsescu, C.Tănăsescu și G.Tănăsescu au stabilit că „pornind de la supoziția că orice faptă penală care nesocotește regula de drept reprezintă o faptă ilicită, prin lege s-a gradualizat pericolul social al unor comportamente umane, reținându-se că doar infracțiunile ce prezintă un pericol social ridicat, restul faptelor ilicite fiind reprezentate de contravenții, abateri administrative, delict civile...fapta ilicită penală se detașează de restul formelor de ilicit juridic (administrativ, civil, contravențional), întrucât prin ilicitul penal să vatămă importante valori sociale, pentru care este necesară aplicarea pedepsei penale” [23].

A fortiori, în urma statuării viziunilor autorilor, punctăm că, deoarece practicarea piramidelor financiare și consecințele acestora au atins la nivel mondial cote alarmante, asigurarea stabilității și securității activității financiare devine una dintre sarcinile primordiale ale legiuitorului pentru dezvoltarea economiei statului. Prin urmare, se constată stringența reglementării faptelor de practicare ilegală a activității financiare sub egida Codului penal, lege aplicată *in ultima ratio*. De altfel, măsura imperioasă și indubitabilă o constituie intervenția legii penale, aceasta din considerentul că alte forme ale răspunderii juridice în combaterea acestor fapte ilicite ar fi ineficiente și inechitabile în raport cu relațiile sociale prejudiciate și gradul colosal al urmărilor cauzate.

Deci, revenind de la general la particular, *in concreto* – la analiza actelor preparatorii în contextul introducerii amendamentelor, în prima lectură a promulgării legii deputații și-au exprimat viziunea asupra justeții și echității incriminării schemelor piramidale și a altor asemenea modalități faptice, din punctul de vedere nu doar al ilicitului contravențional, dar și al celui penal. Așadar, în cadrul ședinței plenare a Parlamentului Republicii Moldova din 11 mai 2012, deputatul I.Chiorescu a constatat că „la momentul actual, schemele frauduloase s-au înmulțit atât de mult și în forme atât de variate, încât uneori sunt greu de identificat. Mai mult, uneori oamenii, chiar dacă recunosc riscul iminent la care se expun, în speranța unui câștig rapid și ușor, oricum se ex-

pun acestuia. Exemplul cel mai recent și vădit în acest sens îl prezintă lansarea și activitatea pe teritoriul Republicii Moldova a bine-cunoscutei piramide «MMM». [...] Paradoxal, însă, până la momentul actual nu am avut o normă care să protejeze oamenii de aceste scheme. Importanța acestui proiect de lege rezidă în instituirea unei norme care să ocrotească cetățeanul până la producerea prejudiciului material, până la momentul în care acesta se va pomeni deposedat și în imposibilitatea de a-și recupera pierderile. În prezent, există norme aplicabile doar din momentul producerii prejudiciului" [18].

În alt registru, ne exprimăm viziunea că pentru calificarea unei fapte drept infracțiune și tragerea la răspundere penală, în contextul respectării principiului legalității, precum și a regulilor de accesibilitate și previzibilitate a legii penale, stabilite de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, este obligatoriu existența unei norme care ar stabili limitele activității financiare legale și a celei ilegale. Drept consecință, pentru evitarea invocării principiilor „*nullum crimen, nulla poena sine lege*” („nu există infracțiune, nu există pedeapsă fără prevederea expresă în lege”) și „*ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus*” („unde legea nu distinge, nici noi nu trebuie să distingem”), s-a resimțit necesitatea adoptării unor norme de referință care ar reglementa noțiunea și esența activității financiare ilegale.

Așadar, în susținerea poziției noastre, se impune exegeza Șefului Direcției Juridice, Ion Creangă, exprimată în Avizul la proiectul de Lege pentru modificarea și completarea Codului contravențional al Republicii Moldova, potrivit căruia: „Autorul proiectului ar putea să propună introducerea și definirea activității piramidale de obținere a profitului într-o lege specială, ce reglementează fie activitatea financiară, fie activitatea de antreprenor sau comerțul interior, ulterior sancționând nerespectarea acestor prevederi legale. În acest caz, va fi posibil și introducerea în legislația națională a prevederilor privind sancționarea nerespectării prevederilor legale, care va întruni elementele constitutive ale contravenției sau, după caz, ale infracțiunii” [24]. De asemenea, deputatul A.Stoianoglo a declarat că „...pentru stabilirea răspunderii, trebuie să se prevadă în legislație că activitatea aceasta este ilegală și se interzice. De aceea, pentru lectura a doua propun să introducem norme care prevăd că țara noastră interzice această activitate.” Astfel, „în procesul de pregătire a proiectului pentru lectura a doua de către deputatul în Parlament V.Ioniță au fost înaintate unele amendamente, care, în contextul modificărilor propuse la Codul contravențional, necesită a fi introduse și în alte acte legislative, cum ar fi: Legea cu privire la antreprenoriat și întreprinderi, Legea cu privire la organizațiile de microfinanțare și Codul penal. La ședința Comisiei juridice, numiri și imunități din 06 iunie 2012 aceste amendamente au fost acceptate de autorii inițiativei legislative și aprobate cu votul majorității membrilor comisiei” [25].

Drept rezultat al celor două lecturi în cadrul promulgării Legii pentru modificarea și completarea Codului contravențional al Republicii Moldova, nr.218 din 24 octombrie 2008 (nr.627 din 29 martie 2012), s-a aprobat Legea pentru completarea unor acte legislative, nr.128 din 08 iunie 2012, care a suplinat Legea nr.845 din 03.01.1992 cu privire la antreprenoriat și întreprinderi cu art.9¹; Legea nr.280 din 22.07.2004 cu privire la organizațiile de microfinanțare cu lit.c) alin.(1) art.8; Codul contravențional cu art.263¹ „Organizarea de structuri financiare” și, *in ultima ratio*, Codul penal cu art.241¹ „Practicarea ilegală a activității financiare”.

În altă ordine de idei al investigației privind contextul complinirii Codului penal cu art.241¹, apelăm la legislația statelor străine privind existența normelor corespondente și similare care incriminează fapta de practicare ilegală a activității financiare sau de creare și de practicare a piramidelor financiare. Reiterăm în acest context că autoarea L.Miculeț relevă că optimizarea și perfecționarea legislației penale „poate fi realizată eficient doar cu ajutorul unor studii comparate ale legislației anumitor țări cu economia de piață dezvoltată și ale legislației naționale” [7, p.286].

În urma acestei teze, constatăm că unele state deja conțineau prevederi legale privind interzicerea înființării și practicării schemelor piramidale; la caz, enumerăm: art.168a din Codul penal al Austriei (1974); Legea Irlandei privind vânzarea piramidală din 27 noiembrie 1980; Actul de concurență al Canadei (1985); art.6c din Legea Republicii Federale Germania privind combaterea concurenței neloiale (1994); art.24 din Legea comerțului onest din Noua Zeelandă (17 decembrie 1986); art.23, art.65 alin.(1) lit.h) și art.68 alin.(2) din Legea comerțului a Spaniei (1996); Ordonanța Guvernului României nr.99 din 29 august 2000 privind comercializarea produselor și serviciilor de piață, mai apoi, Legea României privind combaterea practicilor incorecte ale comercianților în relația cu consumatorii și armonizarea reglementărilor cu legislația europeană privind protecția consumatorilor, nr.363 din 21 decembrie 2007; art.143/a din Codul penal al Albaniei (2001); Legea Italiei nr.173 din 17.08.2005; Legea Estoniei privind protecția consumatorilor (2007); art.44-45 din Legea Australiei privind concurența și protecția consumatorului (2010); art.299/C din Codul penal al Ungariei (2012).

Așadar, în urma analizei efectuate, în condițiile realității *de facto* la acel moment și existenței prevederilor juridico-penale în alte state, concluzionăm asupra necesității stringente la acel moment, respectiv a oportunității și justeței complinirii Codului penal cu infracțiunea de practicare ilegală a activității financiare. Totodată, conchidem că modelul statului nostru denotă nu doar oportunitatea incriminării unor asemenea fapte prejudiciabile, dar și justetea acestuia, dat fiind că înglobează mai multe modalități faptice, *i.e.* piramidele financiare, vânzarea prin rețelele MLM (multilevel marketing) sau alte asemenea modalități. Cu acest prilej, considerăm că posibilitatea antrenării răspunderii penale demonstrează eficiența și rezonanța acesteia în vederea respectării principiului legalității, echității și proporționalității dintre valoarea socială protejată și consecințele dezastruoase cauzate. Totuși, ne exprimăm regretul că abia în anul 2012 legiuitorul a reținut gravitatea schemelor piramidale și le-a incriminat.

Schimbând vectorul de analiză al investigației efectuate, evidențiem că fapta de practicare ilegală a activității financiare, în varianta inițială din anul 2012, până la intervenirea modificărilor în anul 2017, este incriminată în art.241¹ CP RM, într-o variantă-tip și într-o variantă agravată. Așadar, varianta-tip a infracțiunii în cauză, specificată la alin. (1) art.241¹ CP RM, se exprimă în practicarea activității financiare fără înregistrare și fără autorizare în modul prevăzut de legislație. În varianta sa agravată, consemnată la alin.(2) art.241¹ CP RM, aceeași acțiune se exprimă prin cauzarea de daune în proporții deosebit de mari.

În același timp, remarcăm că, recent, concepția privitoare la răspunderea pentru infracțiunea prevăzută la art.241¹ CP RM a suportat remanieri esențiale, fiind operate amendamente atât prin Legea nr.225 din 15.12.2017, cât și prin Legea nr.179 din 26.07.2018. Astfel, la momentul actual, art.241¹ CP RM stabilește răspunderea penală pentru practicarea activității financiare fără înregistrare și/sau fără autorizare (licențiere), în modul prevăzut de legislație, dacă aceasta a cauzat daune în proporții mari (alin.(1)) și pentru aceeași acțiune care a cauzat daune în proporții deosebit de mari (alin.(2)).

Sub acest aspect, atestăm că legiuitorul a comis unele carențe și erori de ordin tehnico-legislativ, care influențează negativ asupra calificării legale, interpretării corecte și aplicării echitabile a prevederilor art.241¹ CP RM. Astfel, prin implementarea acestor amendamente nu a fost soluționată nici pe departe cea mai mare parte a problemelor privind răspunderea penală pentru fapta incriminată în art.241¹ CP RM. Însă, asupra modificărilor statuate *supra* ne vom pronunța într-un alt studiu aprofundat și complex, urmând a fi soluționate dilemele existente privind elementele constitutive obiective și subiective ale infracțiunilor consemnate la art.241¹ CP RM. Concomitent, ne propunem ca scop înaintarea recomandărilor care vor contribui la calificarea corectă și veridică de către practicieni a faptelor socialmente prejudiciabile potrivit art.241¹ CP RM, precum și vor asigura aplicarea uniformă a normei cercetate.

Concluzii

Finalmente, sintetizând cele etalate *supra*, relevăm că incriminarea practicării ilegale a activității financiare a reflectat necesitatea stringentă a luptei împotriva progresului organizării și desfășurării practicilor ilicite financiare ce au luat amploare, rămânând persistentă oportunitatea, iminența și justetea complinirii Codului penal al Republicii Moldova cu art.241¹.

Referințe:

1. Legea pentru completarea unor acte legislative, nr.128 din 8 iunie 2012, În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2012, nr.143-148.
2. Legea privind actele legislative, nr.780 din 27 decembrie 2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2012, nr.36-38.
3. Legea cu privire la actele normative, nr.100 din 22 decembrie 2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr.7-17.
4. BRÎNZA, S., STATI, V. Articolul 201¹ „Violența în familie” din Codul penal suferă de grave carențe tehnico-legislative. Partea I. În: *Revista Națională de Drept*, 2013, nr.7, p.3-7.
5. EȘANU, A. Impactul ambiguității normei de incriminare asupra limitelor interzisului în legea penală a Republicii Moldova. În: *Revista Națională de Drept*, 2005, nr.6, p.56-59.
6. PAȘCA, V. *Drept penal. Partea generală*. Ediția a III-a, actualizată cu modificările la zi ale Codului penal. București: Universul Juridic, 2014. 620 p.
7. MICULEȚ, L. *Reglementarea juridică a răspunderii pentru infracțiunile economice și corupție în SUA și în Republica Moldova: studiu comparat*. Chișinău, 2005. 293 p.
8. BULAI, C., BULAI, B.N. *Manual de drept penal: Partea generală*. București: Universul Juridic, 2007. 680 p.

9. MMM. Disponibil: <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%9C%D0%9C> (Accesat: 15.04.2020)
10. MMM-2011. Disponibil: <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%9C%D0%9C-2011> (Accesat: 15.04.2020)
11. ДАВТЯН, А.А., ГАБРИЕЛЯН, Н.А. Финансовые пирамиды: новая волна. В: *Актуальные вопросы экономических Наук*, 2012, с.72-76.
12. *Piramida financiară „MMM” în atenția procurorilor*: Comunicat de presă. Disponibil: <http://www.procuratura.md/md/news/1211/1/4479/?attempt=1> (Accesat: 16.04.2020)
13. *Piramida financiară MMM își continuă activitatea în Moldova și recrutează noi membri*. Disponibil: <https://www.publika.md> (Accesat: 16.04.2020).
14. *Pirammida lui Serghei Mavrodi s-a ales cu dosar penal în Republica Moldova* Disponibil: https://adevarul.ro/moldova/actualitate/pirammida-serghei-mavrodi-s-a-ales-dosar-penal-republica-moldova-1_50aeba1a7c42d5a6639f9e51/index.html (Accesat: 16.04.2020)
15. Proiectul inițial de Lege pentru modificarea și completarea Codului contravențional al Republicii Moldova nr.218-XVI din 24.10.2008.
Disponibil:<http://parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/1140/language/ro-RO/Default.aspx> (Accesat: 14.04.2020).
16. Raport al Comisiei juridice, numiri și imunități a Parlamentului Republicii Moldova, CJ6 nr.121 din 04.06.2012.
Disponibil:<http://parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/1140/language/ro-RO/Default.aspx> (Accesat:14.04.2020).
17. Notă informativă la proiectul de Lege pentru modificarea și completarea Codului contravențional al Republicii Moldova, nr.218-XVI din 24.10.2008.
Disponibil:<http://parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/1140/language/ro-RO/Default.aspx> (Accesat: 14.04.2020).
18. Stenograma ședinței plenare a Parlamentului Republicii Moldova din 11.05.2012. Proiectul Legii pentru modificarea și completarea Codului contravențional al Republicii Moldova nr.218-XVI din 24.10.2008 (art.263¹, 400).
Disponibil:<http://www.parlament.md/SesiuniParlamentare/Ședințeplenare/tabid/128/SittingId/584/Default.aspx> (Accesat: 14.04.2020)
19. STATI, V. Răspunderea penală pentru practicarea ilegală a activității financiare (art.241¹ CP RM). Partea I. În: *Revista Națională de Drept*, 2012, nr.11, p.7-12.
20. BRÎNZA, S., STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea Specială*. Vol.II. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. 1300 p.
21. STATI, V. *Infracțiuni economice*: Note de curs. Ediția a III-a, revizuită și actualizată până la data de 1 mai 2019. Chișinău: ÎS „Tipografia Centrală”, 2019. 600 p.
22. PAȘCA, V. *Drept penal. Partea generală*. Ediția a III-a, actualizată cu modificările la zi ale Codului penal. București: Universul Juridic, 2014. 620 p.
23. TĂNĂSESCU, I., TĂNĂSESCU, C., TĂNĂSESCU, G. *Drept penal general*: Curs universitar. București: All Beck, 2002, 784 p.
24. Avizul la proiectul de Lege pentru modificarea și completarea Codului contravențional al Republicii Moldova, nr.218-XVI din 24.10.2008 (nr.627 din 29.03.2012).
25. Raport la proiectul de Lege pentru modificarea și completarea Codului contravențional 2008 (proiect nr.627 din 29 martie 2012 lectura II) al Comisiei juridice, numiri și imunități a Parlamentului Republicii Moldova, CJ6 nr.142 din 07.05.2012.

Date despre autor:

Cristina CHIHAU, doctorandă, Școala doctorală *Științe Juridice*, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: chihai_cristina@yahoo.com

ORCID: 0000-0003-2830-3014

Prezentat la 09.10.2020